

**Flere og flere
børn kommer
ikke i skole på
grund af angst**

Skolefravær i måneder og år er hverdagen for en gruppe danske børn, der mistrives af forskellige grunde og ikke kan kapere at gå i skole. Fænomenet kaldes skolevægning og er ifølge landets PPR-psykologer og landets største kommuner et stigende problem. Mange børn kommer ikke i skole, fordi de har angst.

Af Henning Due, *Journalist*

Da Laura Pedersen begyndte i 1. klasse, vidste hendes forældre godt, at deres datter ikke var lige så hurtig til at lære som de andre elever. De vidste også, at årsagen formentlig var en række epileptiske anfald i Laura Pedersens første leveår, som påvirkede hendes korttidshukommelse. Men da deres datter begyndte at trække sig ind i sig selv, og da hun fortalte, at hun var bange for at række hånden op i klassen og læse højt, forstod de ikke, hvad der var galt.

Deres ellers så udadvendte og sociale pige græd nu ofte og fortalte dem, at hun ikke ville i skole, fordi hun havde ondt i maven.

Efter en række møder på skolen fik Laura Pedersens forældre beskeden, at det var Laura Pedersens faglighed, den var gal med.

– Senere fandt vi ud af, at Laura var blevet presset til det yderste af en lærer. Det viste sig, at hun bl.a. blev tvunget til at stå oppe ved tavlen i klasselokalet og læse højt, mens hun stod og græd med ryggen til de andre elever, fortæller Kathe Pedersen.

En mandag morgen for cirka to år siden, da Laura Pedersen gik i 2. klasse, fik hendes far nok.

– Vi kunne simpelthen ikke rive hende ud af bilen på det tidspunkt, og den dag besluttede min mand, at hun ikke skulle derhen igen, siger Kathe Pedersen.

I det følgende halve år trak Laura Pedersen sig fra alt og alle. Hun gik ikke i skole, hun så ingen af sine venner, hun deltog ikke i familiefødselsdage, og hun ville ikke se sine bedsteforældre.

For flere og flere danske skolebørn leves hverdagen sådan – isoleret, i mistrivsel og væk fra skolen i lange perioder.

Fænomenet kaldes skolevægning og er i de senere år kommet i søgelyset hos både fagfolk, forskere og kommuner.

Landet over – fra både kommuner, PPR-psykologer og specialister – meldes der om flere børn, som træder ind ad døren til klinikken eller henvises til kommunernes Pædagogisk Psykologisk Rådgivning for at få hjælp.

Børn, der af forskellige årsager ikke trives, og som har det tilfælles, at de ofte ikke er i stand til at gå i skole.

I en ny undersøgelse foretaget af Dansk Psykolog Forening blandt 508 PPR-psykologer fra hele landet svarer 60 %, at skolevægning har været et stigende problem i de seneste par år, mens 71 % svarer, at de i deres arbejde "ofte" møder børn, som har brug for hjælp med skolevægning.

Christian Stewart-Ferrer, privatpraktiserende psykolog og specialist i klinisk børne- og ungdomspsykologi, er en af de fagfolk, som har oplevet udviklingen på nærmeste hold.

– Når jeg sammenligner i dag med for 20 år siden, ser jeg flere børn, som ikke magter at gå i skole. Jeg hjælper dem med at finde ud af, hvorfor de har svært ved at komme i skole.

Mange af børnene er autister, nogle har ADHD, nogle har angst, mens andre er stressede uden nogen underliggende diagnose, fortæller han.

Hos Center for Autisme er problemet også dukket op på radaren.

Karen Bøtkjær, specialist i klinisk børneuro-psykologi, der arbejder på centret, fortæller, at hun jævnligt møder skolebørn, som henvises til centret, og hvor det ofte viser sig, at de kæmper med længerevarende skolefravær.

– De børn har det ofte svært socialt i skolen, og rigtig mange af dem har også psykiske problemer – fx angst – udover en autisme – eller ADHD-diagnose, siger hun.

Udlægningen bekræftes i undersøgelsen fra Dansk Psykolog Forening, hvor 94 % af de adspurgte PPR-psykologer svarer, at psykiske og sociale problemstillinger er "dominerende årsager" til skolevægning hos børn, og at især angst (i 49 % af svarene) og dernæst ADHD og autisme (i 29 % af svarene) vurderes at være de hyppigste problemstillinger hos børn og unge i skolevægning. (se infografik s. 9)

Stigende fokus på skolefravær

Også i landets ti store kommuner er problematisk skolefravær og mistrivsel kommet højt op på dagsordenen, viser en rundspørge, som *Magasinet P* har lavet blandt Danmarks ti største kommuner.

"Skolevægning er et område, som vi i stigende grad har en erkendelse af kræver en særlig opmærksomhed", skriver Poul Løgstrup Anthoniussen, administrerende direktør i Børn- og Ungeforvaltningen i Odense Kommune, i en mail til *Magasinet P*.

I Vejle Kommune har sager om mistrivsel og skolefravær "stor bevågenhed", mens både Kolding Kommunes og Frederiksberg Kommunes PPR-afdeling beretter om stigninger i skolefraværssager.

I Aarhus Kommune har problemet nået et omfang, som for nyligt fik kommunens PPR-afdeling – landets

største – til at orientere politikere og andre faggrupper om udviklingen på området.

På bare fire år – fra 2013 til 2017 – er antallet af indstillinger af skolebørn til PPR steget med cirka 50 % – fra 430 til 648 om året.

I de sager henvises skolebørn til kommunens PPR for at blive vurderet og eventuelt visiteret til specialundervisning eller specialpædagogisk bistand, og det er især sager om mistrivsel og skolefravær, som udgør en stigende andel af henvisningerne, oplyser Jan Kirkegaard, chefspsykolog for PPR Specialpædagogik i Aarhus Kommune.

– Fraværsproblematikkerne fylder mere på vores skoler nu, end de gjorde tidligere. Vi ser flere børn i PPR, og vi ser væsentligt mere komplekse og udfordrende sager – både pædagogisk og udviklingsmæssigt. Der er en udvikling i gang, der bekymrer os, og den vil vi gerne have tag i, før problemet vokser yderligere, siger han.

I Aarhus er det især børn inden for autisme-spektret, der fylder i mistrivsel- og fraværstatistikker, fortæller Jan Kirkegaard.

– Det er virkelig vanskeligt at få disse børn tilbage i en positiv udvikling, siger han.

Forandringer i folkeskolen

Tilbage står spørgsmålet ”hvorfors”? Hvad er forklaringen på, at skolevægring og mistrivsel tilsyneladende spreder sig overalt i landet blandt skolebørn i disse år?

Christian Stewart-Ferrer og Karen Bøtkjær peger begge på de seneste årtiers voldsomme forandringer af folkeskolen, når de skal forklare udviklingen.

– For 20 år siden var forholdene i skolerne og klasserne mere velorganiserede. Dengang fokuserede alle elever på det samme i timerne, og læreren skulle blot sikre, at der altid var stilhed nok til, at der kunne foregå en dialog i klassen, siger Christian Stewart-Ferrer.

I dag er situationen en anden, mener han.

– Eleverne sidder i café-grupper, og lærerne spiller rollen som en slags igangsætter. Den form passer de fagligt dygtige og stærke elever godt, mens de børn, der har brug for hjælp eller ydre styring, har det mindre godt, siger Christian Stewart-Ferrer.

Men også de senere års politiske krav om inklusion i folkeskolen har gjort ondt værre for de mest sårbare børn i skolen, lyder vurderingen.

I 2012 vedtog alle folketingets partier på nær Enhedslisten den såkaldte inklusionslov, som gav kommunerne mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse støtten til elever med særlige behov.

Målsætningen var at øge andelen af elever i den

almindelige undervisning til 96 % i 2015, og siden da har skoleledelsen i sidste ende bestemt, om et barn skal tilbydes specialundervisning eller et specialpædagogisk tilbud.

Med et fingerknips blev knap 49.000 folkeskoleelever, som på tidspunktet modtog op til ni specialtimer om ugen, fuldt inkluderet – på papiret – i den almindelige skole, da de formelt ikke længere modtog specialundervisning.

– Og når vi kigger på de børn – dem, der i lang tid måske ikke er blevet ”opdaget” med deres udfordringer i folkeskolen, og som måske har så store sociale eller psykiske vanskeligheder, at de burde have fået et specialundervisningstilbud eller behandling – er det dem, der har det sværest, siger Karen Bøtkjær.

Angst er en fællesnævner

Mikael Thastum, professor og leder af Center for Psykologisk Behandling til Børn og Unge, Aarhus Universitet, har nærstuderet en række sager om børn med bekymrende skolefravær som led i Back2School-projektet, som han også leder. Han ser flere træk, som går igen hos børnene.

Nogle har udviklet separationsangst og har svært ved at forlade hjemmet. Andre har socialangst og bekymrer sig meget om, hvad andre tænker om dem og om deres præstationer.

– Børnene scorer typisk højt på angst- og depressionsskalaerne, og de lider tydeligvis meget i hverdagen. Mange har meget svært ved at genskabe en normal skolegang, når de først har haft et længere skolefravær, og mange har helt mistet troen på, at de kan klare at være i skolen, siger han.

I de tilfælde er det særlig vigtigt, at skolerne har en dyb forståelse for barnets særlige problematik, påpeger Mikael Thastum.

– Der kan det være vigtigt at arbejde på at skabe et mere konstruktivt skole-hjem-samarbejde med fokus på at hjælpe barnet tilbage til skolen, siger han.

Vendepunkt for familien

Da Laura Pedersen stoppede med at gå i skole som 8-årig, stod hendes forældre på bar bund.

– Vi følte os magtesløse, og vi følte, det var os, der fejlede. Vi vidste ikke, hvor vi skulle henvende os for at få hjælp. Ingen kunne fortælle os, hvad Laura fejlede, siger Kathe Pedersen.

De opsøgte familiens læge, der henviste datteren til en psykiater, men ventetiden var så lang, at forældrene for egen regning søgte hjælp hos en privat psykolog. Hun vurderede, at Laura Pedersen led af angst.

Det blev et vendepunkt, da Laura Pedersen blev tilbudt en plads i Projekt Tilbage Til Skole.

De ansatte i projektet, der er forankret i Børne- og Ungdomspsykiatrien i Odense, hjalp Laura Pedersen og hendes forældre med at få hverdagen tilbage på sporet.

Holdet, som består af en sygeplejerske, psykoterapeut, psykolog og socialrådgiver, hjalp med at sætte rammer og struktur på Laura Pedersens hverdag, og hendes mor fik hjælp til at få godkendt en længerevarende sygemelding på sin arbejdsplads.

Det har betydet, at Kathe Pedersen dagligt kan følge sin datter hen på Friskolen Glasværket i Odense og vente på hende uden for klasselokalet, indtil hun er færdig med de tre kvarters undervisning, som hun p.t. kan overskue at deltage i.

Det er efterhånden et år siden, Laura Pedersen fik diagnosen "svær angst" af en psykiater på Børne- og Ungdomspsykiatrien, Psykiatrisk Afdeling Odense, men hun kæmper fortsat med lidelsen.

Hvis ikke hendes dag planlægges med et schweizer-urs præcision, falder den hurtigt fra hinanden.

Laura Pedersen møder ind i klassen præcist kl. 08.50 hver dag, og så går de andre elever ud til en lille frikvarterpause. Ellers magter hun ikke at gå ind i lokalet.

– Laura er meget flov over angsten og det at være anderledes end de andre i klassen og skulle have mor med for at klare dagen. Hver dag, når hun træder ind i klasselokalet, bliver hun mindet om, at hun ikke er som de andre. Det er hun meget bevidst om, siger Kathe Pedersen.

Alligevel er Laura Pedersen heldig, mener hendes mor.

– Glasværket har vist et stort engagement i Laura og har været villig til at ændre på rammerne for at give plads til, at Laura kommer tilbage på sporet. De har villet hende, siger Kathe Pedersen.

I sager om skolevægning er det ofte her, at kæden hopper af, fortæller Mikael Thastum.

Samarbejde spiller afgørende rolle

– Forældrene har svært ved at samarbejde med skolen og vice versa, og det samarbejde er helt afgørende, hvis børn i skolevægning ikke skal tabes på gulvet permanent, siger han.

Først for nyligt er de faktorer – samarbejdet og skolen – begyndt at interessere forskerne.

– Tidligere har forskningen typisk fokuseret på psykopatologi hos barnet eller faktorer i familien. Men vi ved nu, at også faktorer i skolen – bl.a. sociale relationer til klassekammerater, lærere og skolens rammer – har indflydelse på udvikling og

vedligeholdelse af skolefravær, siger Maria Cabo Dannow.

Hun er videnskabelig assistent ved Center for Angst (CfA), Institut for Psykologi, Københavns Universitet og er sammen med professor mso Barbara Hoff Esbjørn på trapperne med forskningsartiklen *Problematisk skolefravær*, som gennemgår international forskningslitteratur om fænomenet.

Hun kalder samarbejdsproblemet "helt klassisk".

– Når man spørger skolerne, hvor problemet er, lyder svaret, at problemet ligger i hjemmet. Og når man så spørger forældrene, ligger årsagen til problemet i skolen, og det samme svarer børnene, siger Maria Cabo Dannow.

Nemt at pege fingre

For Kathe Pedersen ville det være nemt at pege fingre og give skolen, som hendes datter forlod i 2. klasse, skylden for problemerne. Men det vil hun helst ikke.

– Der er også to forældre, som har et ansvar her, og jeg kan ikke lade være med at tænke, at vi som forældre måske også har fejlet. At vi måske skulle have flyttet skole noget før, siger hun.

I årevis har hun grædt "stolpe op og ned" på grund af datterens problemer, men når hun kigger fremad, er hun fortrøstningsfuld.

– Laura er begyndt at lege igen, og hun har fundet verdens bedste veninde, siger Kathe Pedersen.

Godt nok har hendes datter ikke rakt hånden op i klassen endnu.

– Men forleden sagde hun til mig, at hun havde lyst til det. Den dag, hun gør det, er det virkeligt stort. ●

Derfor vil børn ikke i skole

Over 500 PPR-psykologer fra hele landet er blevet spurgt til deres erfaringer med børn, der vægrer sig mod at gå i skole. Her er deres svar.

De 4 mest dominerende årsager

(Antal besvarelser i alt: 448)

De hyppigste psykiske og sociale problemstillinger

(Antal besvarelser i alt: 419)

De adspurgte kunne angive flere årsager efter eget valg.

¹Angst

PPR-psykologer nævner især tre typer af angst, som de oplever er særlig problematiske i forhold til skolevægring: Social angst, hvor mobning fremstår særligt centralt. Separationsangst, hvor forældrene spiller en rolle og lader barnet blive hjemme. Præstationsangst, som både kan fremprovokeres af forældre og samfundspresset generelt, samt mobning.

²Socialkognitive vanskeligheder, herunder ADHD, autisme, Asperger m.m.

I takt med, at folkeskolens rummelighed ifølge respondenterne er blevet mindsket, har "børn med socialkognitive vanskeligheder nu fået det sværere". Netop denne

børnegruppe var der især fokus på med den tidligere regerings inklusionsudspil med en målsætning om 96% inklusion, men er samtidig den gruppe, der har fået forværret deres allerede eksisterende problemstillinger, der ikke har kunnet rummes i folkeskolen. Dertil har de oplevet en adskillelse og stigmatisering som 'inklusionsbørnene'.

³Stress

Ifølge mange af respondenterne skal stressårsagen ses i samspil med angst, da stressen typisk fremprovokerer en angst for at gå i skole: "Det vi ser nu er en form for stressreaktion, der udmønter sig i angst og skoleværing når børnene/de unge for alvor er knækket". Denne

stressreaktion hos barnet kommer ifølge respondenterne ofte fra stressfulde omgivelser enten i hjemmet eller i skolen, hvor barnet oplever et uoverkommeligt pres.

⁴Depression

Depression kan forårsage en ond cirkel for en elev, da den ofte bevirker manglende lyst og overskud til at komme i skole. Omvendt kan depressionen også forstærkes (eller indtræffe, evt. i samspil med en angstproblematik), når barnet ikke går i skole og oplever et fællesskab med venner.

Kilde: Dansk Psykolog Forenings undersøgelse af PPR-ledere og PPR-psykologer 2018. Visioner og nuværende praksis i PPR (2018)